

Täysistunto

Tiistai 11.12.2018 klo 14.00—16.56

7. Hallituksen esitys eduskunnalle potilasvakuutuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi Hallituksen esitys HE 298/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.30 Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa on siis hallituksen esitys laiksi liikenne- ja potilasvahinkolautakunnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Tässä ehdotetaan säädettäväksi laki liikenne- ja potilasvahinkolautakunnasta ja samalla ehdotetaan kumottavaksi liikennevahinkolautakunnasta annettu laki. Tarkoituksena on, että liikennevahinkolautakunta ja potilasvahinkolautakunta yhdistyisivät ja uuden lautakunnan nimeksi tulisi siis liikenne- ja potilasvahinkolautakunta. Tämän tehtävänä olisi antaa ratkaisusuosituksia ja lausuntoja yksittäisissä liikennevakuutuslain, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain ja potilasvahinkolain mukaisissa korvausasioissa. Lisäksi se antaisi tarvittaessa myös yleisiä mainittujen lakien soveltamista koskevia suosituksia.

Liikenne- ja potilasvahinkolautakunnan tehtävät ja toimivalta vastaisivat muutoin nykyisiä lautakuntia, mutta liikennevakuutusasioissa lautakunnan toimivalta laajenisii liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain perusteella korvattavaan kuntoutukseen.

Lautakunnassa olisi päätoiminen puheenjohtaja, joka vastaisi hallinnosta ja toiminnan kehittämisestä. Lisäksi lautakuntaan nimettäisiin päätoiminen varapuheenjohtaja. Lautakunnassa olisi kaksi osastoa, joista toinen käsittelisi liikennevahinkoasioita ja toinen potilasvahinkoasioita. Lautakunnan toimikautta pidennettäisiin nykyisistä liikennevahinkolautakunnan ja potilasvahinkolautakunnan kolmen vuoden toimintakausista viiteen vuoteen, ja puheenjohtaja ja päätoiminen varapuheenjohtaja asetettaisiin tehtäviinsä toistaiseksi.

Muutosten tavoitteena on parantaa lautakuntien toimintaedellytyksiä luomalla isompi organisaatio, joka pystyisi paremmin mukautumaan työmäärissä tapahtuviin vaihteluihin ja parantamaan sähköistä palvelua. Tarkoituksena on myös yhdenmukaistaa...

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2018 vp

Puhemies Paula Risikko: Ministeri, anteeksi keskeytys, mutta nyt varmasti esittely on meneillään tuosta kohdasta 8, kun nyt ollaan vasta kohdassa 7 eli potilasvahinkolaki. Mutta tehdään sillä tavalla, jos salille sopii, että puhukaa tämä loppuun, mutta sitten tämä potilasvahinkolaki esitellään myöskin perätysten.

Pyydän anteeksi, mutta kiitoksia joustavuudesta. — Siis tarkoituksena on yhdenmukaistaa lautakuntia koskevaa hallinnollista sääntelyä. Muutos koskisi vain lautakuntien hallinnollista yhdistämistä, eikä sillä olisi vaikutusta ratkaisutoimintaan. Lautakuntien yhdistäminen myös kokoaisi samaan organisaatioon entistä enemmän vahingonkorvausoikeuden sekä eri lääketieteen alojen, kuten ortopedian ja neurologian, asiantuntemusta. Lisäksi yhdistäminen lisäisi potilas- ja liikennevakuutuksiin erikoistuneiden asiantuntijoiden yhteistyötä ja varmistaisi, että lain soveltaminen ja lääketieteelliset tulkinnat olisivat soveltuvien yhdenmukaisia.

Esityksessä ehdotetaan, että liikennevakuutuslakiin ja Liikennevakuutuskeskuksesta annettuun lakiin tehtäisiin muutamia lainsäädäntötekniisiä tarkistuksia. Myös liikennevakuutuslakiin ehdotettavat muutokset liittyvät lautakuntien yhdistämiseen. Myös eräisiin muihin lakeihin tehtäisiin lautakuntien yhdistämisestä johtuvat muutokset. Uuden lautakunnan ja siihen liittyvien lainmuutosten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2021, ja muut esityksessä ehdotetut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Puhemies Paula Risikko: Nyt koska edustaja Ronkainen on varannut tähän asiaan puheenvuoron, niin mikäli haluatte käyttää tässä puheenvuoron, olkaa hyvä.

15.33 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä esitetään yhdistettäväksi potilasvahinkolautakunta ja liikennevahinkolautakunta. Kysyisin kuitenkin, kuinka mielekästä ylipäätään on pitää vakuutusjärjestelmässä muutoksenhakulautakuntia, joiden ratkaisusuositukset eivät kuitenkaan millään muotoa sido vakuutuksenantajia. Toisaalta jos muutoksenhakulautakunnilla on merkitystä, miten hallitus voi olla esittämättä sidonnaisuusilmoitusvelvollisuutta lautakuntien jäsenille siitä huolimatta, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään sitä ehdottanut?

Korkein oikeus teki taannoin hallitukselle esityksen sellaisen riippumattoman lääkärielimen perustamisesta, joka antaisi korkeimmalle oikeudelle asiantuntijalausuntoja. Tämän lakiehdotuksen jälkeen on ainakin oikeusministeri Häkkänen tässä salissa pitänyt hyvänä esitystä, ja ei ainoastaan korkeinta oikeutta vaan myös alempia oikeusasteita koskien.

Kysyisin: miksei tällaista ulkopuolista, riippumatonta lääketieteellistä asiantuntijaelintä käytettäisi myös muutoksenhakulautakuntien asiantuntijatarpeisiin? Näin muutoksenhakulautakunnilla ei olisi tarvetta ylläpitää pysyviä asiantuntijoita tai käyttää ulkopuolista asiantuntemusta, vaan ne voisivat keskitetysti nojata aidosti riippumattomaan asiantuntijoiden raatiin, joka olisi samalla riita-asioissa oikeudelle lausunnon antava asiantuntijaelin. Mitä mieltä olette, ministeri?

Puhemies Paula Risikko: Haluaako ministeri vastata tähän kysymykseen?

15.35 Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin sidonnaisuusilmoitusvelvollisuudesta, joka on jossakin mietinnössä mainittu: En tarkkaan ottaen saanut selvää, missä mietinnössä — tähän on lähdessä vasta valiokuntaan mie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2018 vp

tintöä varten. Mutta eihän mitään ajatusta ole koskaan kielletty pohtimasta siitä, miten voitaisiin oikeusvarmuutta parantaa.

Sitten vakuutus-oikeusjärjestelmä kuuluu kylläkin juuri oikeusministeri Häkkäselle ja hänen vastattavakseen.

Mutta mitä tulee sitten näihin lääkärintoimiin: Arkikielessä puhutaan vakuutus-oikeuden lääkärijärjestelmästä, jollaista järjestelmää ei sinänsä ole, vaan on sitten niitä vakuutuksen päätöksiä, mutta nythän on sitten asetettu toimitella pohtimaan, miten voitaisiin lisätä kansalaisten luottamusta, ja minusta se on juuri se peruskysymys, että miten luottamusta syntyy, mikä on se tekijä, ja tätä parhaillaan pohtii tämä asetettu toimikunta, joka vielä jatkaa työtänsä.

Puhemies Paula Risikko: Sitten jos saataisiin esittely tuohon kohtaan 7, potilasvakuutuslaki.

15.36 Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila (esittelypuheenvuoro): Pahoittelena vielä tätä sekaannusta. Nyt siis potilasvakuutuslaki ja siihen liittyvät lait:

Ehdotetaan säädettäväksi potilasvakuutuslaki, jolla korvataan nykyinen potilasvahinkolaki. Lailla uudistettaisiin nykyisen potilasvakuutusta koskevan lainsäädännön rakenne kokonaisuudessaan. Tavoitteena on lisäksi poistaa eräitä lainsäädännössä ilmenneitä puutteita. Ehdotetut muutokset selkeyttäisivät ja osin parantaisivat vakuutuksenottajien sekä vahinkoa kärsineiden asemaa ja oikeuksia. Tavoitteena on, että lainsäädännöstä kävisivät selkeästi ilmi eri osapuolien oikeudet ja velvollisuudet. Lakia valmistellut työryhmä on kiinnittänyt erityistä huomiota vahinkoa kärsineiden asemaan, ja ehdotetut muutokset selkeyttäisivät ja osin parantaisivat vakuutuksenottajien sekä vahinkoa kärsineiden asemaa ja oikeuksia.

Esitys ei sisällä merkittäviä muutoksia potilasvakuutuksen perusrakenteeseen, kuten soveltamisalaan, vakuuttamisvelvollisuuteen tai toimeenpanoon. Potilasvakuutuslaki koskisi, kuten potilasvahinkolaki, Suomessa annetun terveyden- ja sairaanhoidon yhteydessä potilaalle aiheutuneen henkilövahingon korvaamista potilasvakuutuksesta. Lain alueellista soveltamisalaa laajennettaisiin koskemaan eräissä erityistilanteissa myös Suomen rajojen ulkopuolella annettavaa hoitoa.

Korvattavia vahinkoja koskevaa sääntelyä laajennettaisiin siten, että kehoon asennettavista laitteista, kuten tekonivelistä, aiheutuva henkilövahinko korvattaisiin edellyttäen, että laite ei ole ollut niin turvallinen kuin on ollut aihetta olettaa. Lisäksi potilasvahingon vuoksi tarpeellinen ammatillinen kuntoutus tulisi korvattavaksi. Ehdotus ei sisällä muilta osin vahinkojen korvaamiseen liittyviä merkittäviä muutoksia.

Korvausmenettelyä koskevia säännöksiä täsmennettäisiin eräiltä osin. Lakiin lisättäisiin muun muassa säännös päätösten perusteleminen. Potilasvakuutuksen toimeenpanojärjestelmään ehdotetaan tehtäväksi lisäksi eräitä muutoksia, joiden tarkoituksena on muun muassa varmistaa lainsäädännön perustuslainmukaisuus.

Esityksessä ehdotetaan myös säädettäväksi laki Potilasvakuutuskeskuksesta. Laissa säädettäisiin vakuutusyhtiöiden velvollisuudesta kuulua keskuksen, keskuksen toiminnan rahoittamisesta ja hallinnosta.

Potilasvakuutuslain ja vakuutus-sopimuslain keskinäistä soveltamisalaa selkeytettäisiin. Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutettavaksi liikennevakuutuslakia, työntekijän eläkelakia, yrittäjän eläkelakia, merimieseläkelakia, maatalousyrittäjän eläkelakia, julkisten alo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2018 vp

jen eläkelakia sekä vakuutusyhtiölakia. Lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2021 alusta.

Puhemies Paula Risikko: Puhujalistaan.

15.39 Tytti Tuppurainen sd: Arvoisa rouva puhemies! Aivan aluksi on kyllä tuotava esiin hämmästykseni: En muista koskaan oman kansanedustajaurani aikana, että ministeri esittelisi eduskunnalle päiväjärjestyksestä poikkeavaa lakia, siis väärää lakiesitystä. Ministeri Mattila, aivan varmasti kysymyksessä on inhimillinen erehdys, mutta siitä huolimatta meidän kansanedustajien on tässä salissa istuessamme voitava aina luottaa siihen, että ministeri pysyy esityslistalla ja tuo sen lakiesityksen sisällön meille keskusteltavaksi, mikä päiväjärjestyksessä on annettu. Emme voi ajatella, että laki kuin laki — potilasvahinkolautakuntalaki, potilasvakuutuslaki. Kyllä se on aina laki, jota me kulloinkin käsittelemme. Puhemies, menettelite aivan oikein, kun annoitte ministerille mahdollisuuden tämän erheensä korjata.

Arvoisa puhemies, sitten asiaan:

Tämä hallituksen esitys uudeksi potilasvakuutuslaiksi on kannatettava ja tarpeellinen, ja korvatessaan nykyisen vanhaksi käyneen potilasvahinkolain se selkeyttää potilasvakuutusjärjestelmää ja parantaa vakuutuksenottajien ja vahinkoa kärsineiden asemaa ja oikeusturvaa.

Potilasvakuutukseen sovellettavien vakuutussopimuslain säännösten kirjoittaminen lakiin ja vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntimaksun siirto Valtiokonttorille ovat nekin kannatettavia uudistuksia.

Potilasvahinkoturvan maltillinen kansainvälistäminen eli soveltaminen myös ulkomaille annettuun hoitoon on myös oikea avaus. Kyseessä ovat kasvavat kansainväliset markkinat, joilla olemme sekä palveluiden tarjoajina että niitä tarvitsevana mukana. Joidenkin toimien toteuttaminen ulkomailla voi olla kustannustehokasta, mutta se edellyttää ihmisten turvaamista, aivan kuten tässä esityksessä on oikeasuuntaisesti tehty.

Joten, puhemies, näin puheenvuoroni päätteeksi päädyin antamaan kehuja ja kannustuksen sanoja hallitukselle ja tässä tapauksessa esittelevälle ministeri Mattilalle.

15.41 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Potilasvakuutusjärjestelmä on tärkeä sekä potilaiden että palvelujen tuottajien kannalta, ja tämä esityskokonaisuus mielestäni vaikuttaa varsin kannatettavalta. Se sisältää selvennyksiä ja täsmennyksiä voimassa olevaan lainsäädäntöön, ja ymmärtääkseni se kaikkein keskeisin konkreettinen ehdotus potilaiden ja vahinkoa kokeneiden kannalta on se, että henkilövahinko jatkossa korvattaisiin nimenomaan potilasvakuutuslain perusteella nykyisestä poiketen myös silloin kun se on aiheutunut potilaaseen kiinteästi asennetun terveydenhuollon laitteen tai tarvikkeen viasta. Eli näissä tilanteissa potilas voisi saada korvauksen nimenomaan potilasvakuutuksesta, eikä enää tarvitsisi turvautua tuotevakuutukseen niin kuin tällä hetkellä. Tällaisiahan käytännössä ovat esimerkiksi implanttien, tekonivelten tai vaikkapa tahdistimien viat ja niistä aiheutuvat henkilövahingot.

Yritin tästä hallituksen esityksestä kaivaa sellaista tietoa, että minkä verran näitä korvauksia esimerkiksi vuosittain nimenomaan tämän tuotevastuuvakuutuksen kautta anotaan tai saadaan, eli mikä on se volyymi, joka nyt siirtyisi tuonne potilasvakuutuksen puolelle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2018 vp

Että jos osaatte tähän vastauksen antaa, olisin kiitollinen. Toki se on varmasti asia, joka siten myös valiokunnassa kannattaa selvittää.

15.43 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen tavoitteena on selkeyttää ja osin parantaa vakuutuksenottajien sekä vahinkoa kärsineiden asemaa ja oikeuksia — erittäin tarpeellinen uudistus.

Hyvää on myös se, että korvattavia vahinkoja koskevaa sääntelyä laajennetaan. Esimerkiksi potilasvahingon vuoksi tarpeellinen kuntoutus tulisi jatkossa korvattavaksi, ja tämäkin on erittäin tärkeä muutos.

Arvoisa puhemies! Potilasvakuutuslaki on siis tärkeä asia, mutta vähintään yhtä tärkeää olisi huolehtia potilas- ja asiakasturvallisuudesta niin, ettei pääsisi näitä vahinkoja ollenkaan syntymään. Potilasvakuutuslain lisäksi meidän tulisikin enemmän kiinnittää huomiota kokonaisvaltaisesti potilas- ja asiakasturvallisuuteen. Tämä on niin tärkeä asia, että katson, että tämä on hyvä kohta muistutella myöskin tästä asiasta, sillä viime aikoina on kyllä tullut melko paljon esille potilas- ja asiakasturvallisuuteen liittyviä epäkohtia esimerkiksi ikäihmisten palveluissa ja myöskin vammaisten palveluissa. Ensisijaista olisikin kehittämistyön ja ennaltaehkäisyn vahvistaminen sekä turvallisuuden ja laadun varmistaminen, ja panokset pitäisi satsata myöskin tälle puolelle voimallisesti.

Mielestäni Suomi tarvitsisi vahvan kansallisen toimijatahon, jonka tehtävänä olisi potilas- ja asiakasturvallisuuden varmistaminen. Meidän tulisi kehittää myöskin laaturekisterit ja asiakkaille selkeät mittarit koetun laadun sekä potilas- ja asiakasturvallisuuden vertailulle. Palveluiden laadunvalvonnan resurssit tulisi varmistaa nykyistä paremmin, sillä sekä Valviran että aluehallintovirastojen resurssit ovat aivan liian niukat tällä hetkellä, ja oma-
valvonta ei kyllä ole riittävä toimenpide potilasturvallisuuden ja kokonaislaadun varmistamiseksi.

Aivan lopuksi, arvoisa puhemies: Turvallisuuskeskustelua pitäisi laajentaa terveydenhuollon palveluista myös sosiaalipalveluihin, koska esimerkiksi vammaisten ja ikäihmisten palvelut ovat usein siellä sosiaalipalveluiden puolella. Siksi olen itse miettinyt, pitäisikö meidän puhua enemmän potilas- ja asiakasturvallisuudesta eikä pelkästään potilasturvallisuudesta.

Puhemies Paula Risikko: Haluaako ministeri vastata? — 1 minuutti.

15.46 Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin näihin summiin: Todellakaan en pysty nyt sanomaan, mitä summia täällä liikkuu. Varmasti niitä liikkuu, mutta emmeköhän löydä jostakin nämä luvut teille, edustaja Räsänen.

Sitten edustaja Mäkisalo-Ropposelle: Asiakasturvallisuus ja hoitoturvallisuus ovat hyvin pitkälti hoitajien käsissä, ja hoivayksiköt palvelurakenteissa ovat enemmän siellä ministeri Saarikon tontilla. Mutta niiltä osin, että vastaan työsuojelusta, sanon, että on erittäin tärkeää, että se työpaikka on myös työntekijän kannalta turvallinen ja luotettava niin fyysiseltä kuin myös psykososiaaliselta kuormitukseltaan, koska kyllä potilaiden ja asiakkaiden turva on viime kädessä se hyvinvoiva hoitaja, lääkäri, sosiaalityöntekijä. Tiedän, että tätä työtä on tehty ministeri Saarikon kabinetissa. Myös työsuojelun osalta on tehty suosituksia omalla puolellani. Myös edellisillä hallituskausilla on tehty suuntaviivoja, ohjeistuksia ja strategisia ohjelmia, ja varmaan tämä työ edelleen jatkuu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2018 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.